

Економіка і управління підприємствами

УДК 330.341.1 : 615.1

Братішко Юлія Сергіївна

*кандидат фармацевтичних наук,
доцент кафедри управління та економіки підприємства
Національний фармацевтичний університет*

Братишко Юлия Сергеевна

*кандидат фармацевтических наук,
доцент кафедры управления и экономики предприятия
Национальный фармацевтический университет*

Bratishko Yuliya

*PhD in Pharmacy, Associate Professor of the Department of
Management and Economy of the Enterprise
National University of Pharmacy*

Світлична Карина Станіславівна

*кандидат фармацевтичних наук,
доцент кафедри управління та економіки підприємства
Національний фармацевтичний університет*

Светличная Карина Станиславовна

*кандидат фармацевтических наук,
доцент кафедры управления и экономики предприятия
Национальный фармацевтический университет*

Svitlychna Karyna

*PhD in Pharmacy, Associate Professor of the Department of
Management and Economy of the Enterprise
National University of Pharmacy*

Кубасова Ганна Володимирівна

викладач кафедри управління та економіки підприємства

Національний фармацевтичний університет

Кубасова Анна Владимировна

преподаватель кафедры управления и экономики предприятия

Национальный фармацевтический университет

Kubasova Anna

Teacher of the Department of

Management and Economy of the Enterprise

National University of Pharmacy

**АНАЛІЗ ПОТРЕБИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ У
ФАХІВЦЯХ З УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
АНАЛИЗ ПОТРЕБНОСТИ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ
УКРАИНЫ В СПЕЦИАЛИСТАХ ПО УПРАВЛЕНИЮ СОЦИАЛЬНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ
ANALYSIS OF THE NEEDS OF THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY
OF UKRAINE IN THE SPECIALISTS FOR SOCIAL RESPONSIBILITY
MANAGEMENT**

Анотація. У статті зроблений аналіз потреби ринку праці у менеджерах із соціальної та корпоративної відповідальності, визначені та згруповані основні вимоги роботодавців до зазначених посад. Авторами проведений аналіз професійних прав та обов'язків менеджерів із соціальної відповідальності. Зроблений висновок, що на теперішній час функціональні обов'язки всіх перелічених посад покладаються на фахівців різного профілю. Вивчення фактичного складу персоналу вітчизняних фармацевтичних підприємств довело, що питаннями формування, управління та розвитку соціально відповідальної діяльності на фармацевтичних підприємствах

сьогодні найчастіше займаються PR-менеджери, контент-менеджери, менеджери з розвитку, копірайтери, регіональні менеджери, менеджери з продажів та маркетологи. Але сьогодні в Україні (згідно із Класифікатором професій від 15.02.2019) існують такі посади працівників, які безпосередньо мають займатися питаннями соціальної відповідальності, а саме менеджер (управитель) із соціальної та корпоративної відповідальності та експерт із соціальної відповідальності. Визначені ключові компетентності менеджера із соціальної відповідальності фармацевтичних підприємств.

Ключові слова: фармацевтичне підприємство, соціальна відповідальність, менеджер.

Анотація. В статті зроблено аналіз потреби ринку праці в менеджерах по соціальній і корпоративній відповідальності, визначено і сгруповано основні вимоги роботодавців до вказаних посадових осіб. Авторами проведено аналіз професійних прав і обов'язків менеджерів по соціальній відповідальності. Зроблено висновок, що в даний час функціональні обов'язки всіх перерахованих посадових осіб возкладаються на фахівців різного профілю. Дослідження фактичного складу персоналу українських фармацевтичних підприємств показало, що питаннями формування, управління і розвитку соціально відповідальної діяльності на фармацевтичних підприємствах сьогодні частіше за все займаються PR-менеджери, контент-менеджери, менеджери по розвитку, копірайтери, регіональні менеджери, менеджери по продажам і маркетологи. Наразі в Україні (згідно з Класифікатором професій від 15.02.2019) існують такі посади персоналу, які безпосередньо повинні займатися питаннями соціальної відповідальності, а саме менеджер (управляючий) по соціальній і корпоративній

ответственности и эксперт по социальной ответственности. Определены ключевые компетентности менеджера по социальной ответственности фармацевтических предприятий.

***Ключевые слова:** фармацевтическое предприятие, социальная ответственность, менеджер.*

***Summary.** The article analyses the needs of the labour market for managers of social and corporate responsibility, identifies and grouped the main requirements of employers to these positions. The authors analysed the professional rights and duties of managers for social responsibility. It is concluded that, at present, the functional responsibilities of all the listed positions are assigned to specialists in various fields. The study of the actual composition of the staff of domestic pharmaceutical enterprises has shown that PR-managers, content managers, development managers, copywriters, regional managers, sales managers and marketing specialists are most often involved in the formation, management and development of socially responsible activities in pharmaceutical enterprises. But today in Ukraine (according to the Occupational Classification of February 15, 2019) there are such staff positions that should directly deal with issues of social responsibility, namely, the manager (manager) for social and corporate responsibility and an expert on social responsibility. The key competencies of the manager of social responsibility of pharmaceutical enterprises were determined.*

***Key words:** pharmaceutical company, social responsibility, manager.*

Постановка проблеми. Сьогодні у всьому світі концепція соціальної відповідальності набула масштабного розвитку. У наукових колах активно обговорюються питання соціальної відповідальності людини та суспільства, соціальної відповідальності держави, соціальної відповідальності підприємств. У сфері теорії та практики соціальної відповідальності

працюють вчені, функціонують спеціалізовані дослідні організації, готуються відповідні фахівці, на підприємствах створюються посади та відділи з управління соціальною відповідальністю. Але через існування різних точок зору та розмаїття підходів до формування вимог та обов'язків фахівців з управління соціально відповідальною діяльністю (СВД) підприємств, та існування специфічних аспектів організаційного забезпечення процесу управління соціально відповідальною діяльністю фармацевтичних підприємств (ФП) розробка науково-методичних підходів до регулювання цих питань є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління соціальною відповідальністю бізнесу були започатковані такими відомими науковцями як Bowen H. R. [1], Davis K. [2-4], Carroll A. B. [5-7]. В Україні проблеми управління корпоративною соціальною відповідальністю розробляються у роботах Колота А. М., Калінеску Т. В., Мельника С. В. та ін. У фармації окремі аспекти управління соціальною відповідальною діяльністю ФП розглянуті у роботах Котвіцької А. А. [8], Книша Є. Г., Мнушко З. М., Толочка В. М. [9], Немченко А. С., Пономаренка М. С., Гудзенка О. П., Громовика Б. П., Ткаченко Н. О. та інших вчених. Але, не зважаючи на значний науковий внесок цих науковців, недостатньо опрацьованою залишається проблема формування компетентностей та аналізу вимог роботодавців до підготовки фахівців у сфері управління соціальною відповідальністю з урахуванням специфіки фармацевтичної галузі і в умовах імплементації в Україні європейських норм щодо соціального захисту та соціального забезпечення населення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування науково-практичних підходів до організації СВД ФК, що дозволить підвищити ефективність цієї діяльності на вітчизняних ФП, завдяки чому укріпиться їхня ділова репутація, імідж та підвищиться конкурентоспроможність як на українському, так і на світовому фармацевтичному ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фармація в силу своєї специфіки є однією з найбільш стабільних галузей економіки в Україні та в світі з точки зору ринку праці фармацевтичного персоналу. Сьогодні, не дивлячись на загострення в Україні проблеми безробіття, ринок праці фармацевтичного персоналу залишається одним з найбільш дефіцитних. Так, за даними порталу hh.ua, у червні 2017 р. зростання кількості вакансій у фармації у порівнянні з червнем 2016 р. склало 3 %. Отже, актуальним є визначення потреби фармацевтичної галузі у певних фахівцях. За результатами проведеного нами аналізу провідних інтернет-сайтів з працевлаштування, таких як: work.ua, rabota.ua, trud.ua, hh.ua, job.ukr.net, jobs.dou.ua, ain.ua, ua.jobrapido.com, job.morion.ua, фармація сьогодні, в першу чергу, потребує таких фахівців: фармацевтичний (медичний) представник, регіональний менеджер, бізнес-тренер, економіст, менеджер з персоналу, логіст, менеджер з управління проектами, фахівець з управління якістю, реєстрації та стандартизації, інженер-технолог, менеджер з розвитку, менеджер з комунікацій, менеджер зі зв'язків із громадськістю, менеджер по роботі з ключовими клієнтами, бренд-менеджер та ін. Рейтинг затребуваності зазначених фахівців наведено на рис. 1. Нами проаналізовані вимоги ФП до вказаних посад та ті обов'язки, які вони мають виконувати. Як висновок, можна зазначити, що ФП у функціональні обов'язки таких посад, як фармацевтичний (медичний) представник, регіональний менеджер, бізнес-тренер, економіст, менеджер з персоналу, логіст, менеджер з управління проектами, фахівець з управління якістю, менеджер з розвитку, менеджер з комунікацій, менеджер зі зв'язків із громадськістю, менеджер по роботі з ключовими клієнтами, бренд-менеджер, закладають функції, які відносяться до складу обов'язків менеджерів із соціальної відповідальності. Але аналіз сайтів з працевлаштування дав змогу стверджувати, що лише 2 % з проаналізованих вакансій ФП стосуються потреби у менеджерах із соціальної відповідальності.

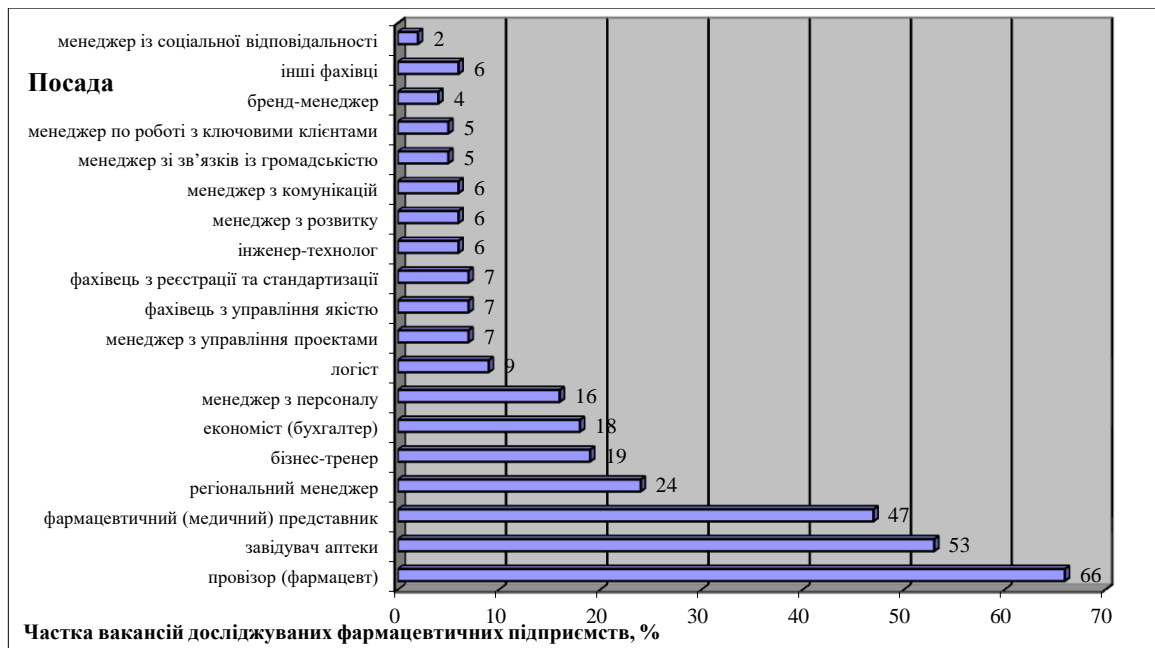

Рис. 1. Результати оцінки потреби досліджуваних ФП у фахівцях у 2016-2018 р.

Джерело: власна розробка

Соціально відповідальна діяльність (СВД) суб'єктів фармацевтичної галузі (СФГ) вимагає професійного підходу до її планування та організації. Отже, виникають питання щодо того, хто на ФП має займатися управлінням СВД, як правильно підібрати персонал, до обов'язків якого будуть входити питання ефективного формування системи соціальної відповідальності ФП, оцінка рівня СВД, її розвитку, проведення внутрішнього соціального аудиту, складання соціальної звітності тощо.

Вивчення фактичного складу персоналу вітчизняних ФП довело, що питаннями формування, управління та розвитку СВД на ФП сьогодні найчастіше займаються PR-менеджери, контент-менеджери, менеджери з розвитку, копірайтери, регіональні менеджери, менеджери з продажів та маркетингологи. Але слід мати на увазі, що сьогодні в Україні (згідно із Класифікатором професій від 15.02.2019) існують такі посади працівників, які безпосередньо мають займатися питаннями соціальної відповідальності (табл. 1), а саме менеджер (управитель) із соціальної та корпоративної

відповідальності та експерт із соціальної відповідальності. Найчастіше у закордонних ФК аналогами даних посад є: the entry-level corporate social responsibility officer (службовець із корпоративної соціальної відповідальності початкового рівня), the assistant or corporate social responsibility officer (помічник службовця із корпоративної соціальної відповідальності), the corporate social responsibility specialist (фахівець із корпоративної соціальної відповідальності), the corporate social responsibility supervisor (супервайзер із корпоративної соціальної відповідальності), the corporate social responsibility manager (менеджер із корпоративної соціальної відповідальності), the senior corporate social responsibility manager (головний менеджер із корпоративної соціальної відповідальності).

Таблиця 1

Професійні назви робіт стосовно питань управління соціальною відповідальністю фармацевтичних підприємств в Україні

Код	Професійна назва роботи
	Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)
1496	Менеджер (управитель) із соціальної та корпоративної відповідальності
	Професіонали
2412.2	Експерт із соціальної відповідальності

Нами проаналізовані 836 актуальних на кінець 2016 р. вакансій, наданих 51 аптекою (частка вакансій 21 % із загальної кількості проаналізованих), 63 оптовими фармацевтичними фірмами (частка вакансій 56 %) та 22 ФП-виробниками лікарських засобів (частка вакансій 23 %). Аналіз проводився за даними таких провідних інтернет-сайтів з працевлаштування, як: work.ua, rabota.ua, trud.ua, hh.ua, job.ukr.net, jobs.dou.ua, ain.ua, ua.jobrapido.com, job.morion.ua. Нами виявлено, що на кінець 2016 р. тільки 17 вакансій (2 %) з проаналізованих 836 на досліджуваних ФП стосуються потреби у спеціалістах з управління

соціально відповідальною діяльністю. Подібний аналіз нами проведений наприкінці першого півріччя 2018 року, який показав зростання зацікавленості ФП у фахівцях із соціальної відповідальності. Так, з проаналізованих 904 вакансій на досліджуваних ФП потреби у спеціалістах з управління соціально відповідальною діяльністю стосуються 2,9 %. За оцінками закордонних експертів агенції BLS потреба у менеджерах із соціальної відповідальності у світі до 2024 р. зросте на 6 % [13].

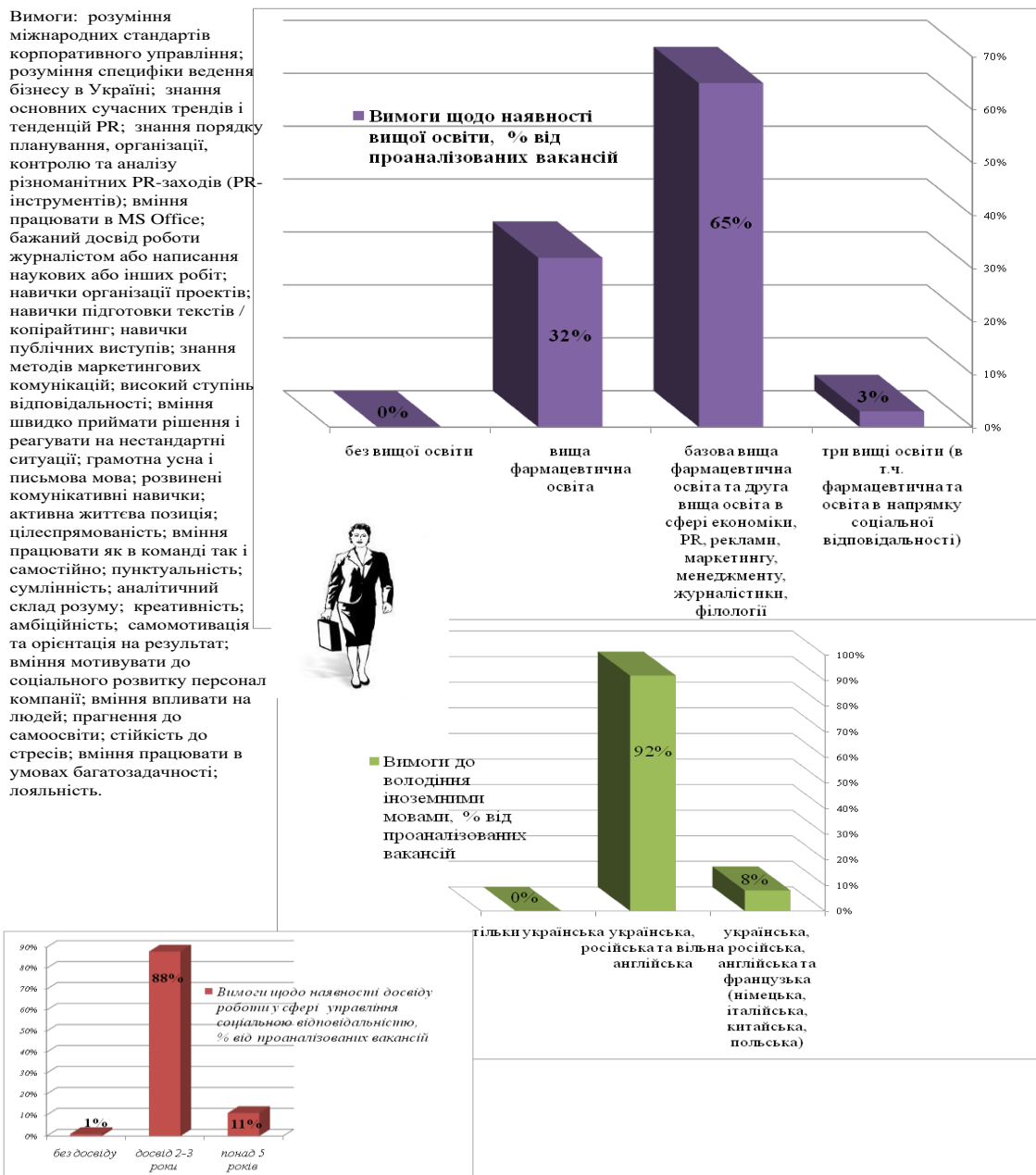

Рис. 2. Дослідження вимог ФП-роботодавців до кандидатів на посаду менеджера із соціальної відповідальності

Узагальнення вимог ФП до сучасного менеджера із соціальної відповідальності наведено на рис. 2.

Висновки. Отже, для фармацевтичної галузі, яка є галуззю, що випускає продукцію особливої соціальної значущості, яка безпосередньо впливає на здоров'я та якість життя людей та в якій питання соціальної відповідальності мають дуже велике значення, актуальним є відкриття у закладах вищої освіти фармацевтичного (медичного) профілю ОПП «Управління соціальною відповідальністю у фармацевтичній галузі знань «менеджмент». Саме такі фахівці здатні будуть ефективно вирішувати те широке коло завдань, які сьогодні відносяться до компетенції менеджера із соціальної відповідальності на ФП.

Література

1. Bowen, H. R. Social responsibilities of the businessman / H. R. Bowen. – New York : Harper & Brothers, 1953.
2. Davis, K. Understanding the social responsibility puzzle / K. Davis // Business Horizons. – 1967. – Vol. 10, Issue 4. – P. 45-50. doi: 10.1016/0007-6813(67)90007-9.
3. Davis, K. The case for and against business assumption of social responsibilities / K. Davis // Academy of Management J. – 1973. – Vol. 16, Issue 2. – P. 312-322. doi: 10.2307/255331.
4. Davis, K. Can business afford to ignore social responsibilities? / K. Davis // California Management Rev. – 1960. – Vol. 2, Issue 3. – P. 70-76. doi: 10.2307/41166246.
5. Carroll, A. B. A three-dimensional conceptual model of corporate performance / A. B. Carroll // Academy of Management Rev. – 1979. – Vol. 4, Issue 4. – P. 497-505. doi: 10.5465/amr.1979.4498296.

6. Carroll, A. B. The pyramid of corporate social responsibility : toward the moral management of organization stakeholders / A. B. Carroll // *Business Horizons*. – 1991. – Vol. 34. – P. 39. doi: 10.1016/0007–6813(91)90005–g.
7. Carroll, A. B. Managing ethically with global stakeholders : A present and future challenge / A. B. Carroll // *Academy of Management Executive*. – 2004. – Vol. 18, Issue 2. – P. 114-120. doi: 10.5465/ame.2004.13836269.
8. Черкашина, А. В. Дослідження сучасного стану соціальної відповідальності найбільших аптечних мереж міста Харкова / А. В. Черкашина, А. А. Котвіцька // *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. – 2014. – № 3. – С. 36-42.
9. Толочко, В. М. Посилення соціальної відповідальності в діяльності аптечних закладів України / В. М. Толочко, М. В. Зарічкова // *Соціальна фармація : стан, проблеми та перспективи : міжнар. наук.–практ. інтернет–конф.*, 17–20 бер. 2014 р. / ред. кол.: А. А. Котвіцька та ін. – Х. : НФаУ, 2014. – С. 128-132.
10. Посилкіна, О. В. Дослідження вимог роботодавців до кандидатів на посаду менеджера із соціальної відповідальності сучасних фармацевтичних підприємств / О. В. Посилкіна, Ю. С. Братішко // *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. – 2016. – № 3. – С. 38-44.
11. Закон України «Про вищу освіту» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.08.2018).
12. Національна рамка кваліфікацій, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 10.08.2018).
13. <https://www.villanovau.com/resources/public-administration/corporate-social-responsibility-jobs/#.W2AY-dIzbIV> (дата звернення: 10.08.2018).

References

1. Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper & Brothers.
2. Davis, K. (1967). Understanding the social responsibility puzzle. *Business Horizons*, 10 (4), 45-50. doi: 10.1016/0007-6813(67)90007-9.
3. Davis, K. (1973). The case for and against business assumption of social responsibilities. *Academy of Management J.*, 16 (2), 312-322. doi: 10.2307/255331.
4. Davis, K. (1960). Can business afford to ignore social responsibilities? *California Management Rev.*, 2 (3), 70-76. doi: 10.2307/41166246.
5. Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Rev.*, 4 (4), 497-505. doi: 10.5465/amr.1979.4498296.
6. Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility : toward the moral management of organization stakeholders. *Business Horizons*, 34 (4), 39. doi: 10.1016/0007-6813(91)90005-g.
7. Carroll, A. B. (2004). Managing ethically with global stakeholders : A present and future challenge. *Academy of Management Executive*, 18 (2), 114-120. doi: 10.5465/ame.2004.13836269.
8. Cherkashyna, A. V., Kotvitska, A. A. (2014). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 3, 36-42.
9. Tolochko, V. M., Zarichkova, M. V. (2014). *Proceeding from Sotsialna farmatsiia: stan, problemy ta perspektyvy: mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., (17-20 ber. 2014 r.) (pp. 128-132)*. Kharkiv: NFaU.
10. Posylkina, O. V., Bratishko, Yu. S. (2016). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 3, 38-44. doi: 10.24959/uekj.16.35.
11. *Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu"*. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

12. Natsionalna ramka kvalifikatsii, zatverdzhena postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 No. 1341. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
13. Corporate Social Responsibility Manager. Available at: <https://www.villanovau.com/resources/public-administration/corporate-social-responsibility-jobs/#.W2AY-dIzbIV>.